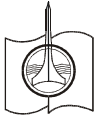

Національний університет

Міністерство освіти і науки молоді та спорту України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра державного управління та місцевого самоврядування

668-15

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання контрольної роботи з дисципліни
«Інтелектуальна власність» для студентів
галузі знань 1501 «Державне управління»,
спеціальності 8.15010002 «Державна служба»
заочної (дистанційної) форми навчання

Рекомендовано до друку
методичною комісією за
спеціальністю 8.15010002
«Державна служба»
протокол № 7
від 18 лютого 2013 р.

Рівне – 2013

Методичні вказівки для виконання контрольної роботи з дисципліни «Інтелектуальна власність» студентами галузі знань 1501 «Державне управління», спеціальності 8.15010002 «Державна служба» заочної форми навчання / А.М. Валюх. – Рівне: НУВГП, 2013. – 16 с.

Упорядник: А.М. Валюх, канд. екон. наук, доцент.

Відповідальний
за випуск:

М.П. Сорока, д.держ.упр., професор,
завідувач кафедри державного управління та
місцевого самоврядування.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Зміст дисципліни «Інтелектуальна власність»	5
3. Методичні вказівки щодо написання контрольної роботи ...	7
4. Вимоги до оформлення контрольної роботи	8
5. Завдання до виконання контрольної роботи	9
6. Питання для підготовки до заліку	11
7. Список рекомендованої літератури	12
8. Додатки	13

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У сучасному світі об'єкти інтелектуальної власності, такі як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів та послуг, географічні зазначення, комерційна таємниця, комп'ютерні програми, бази даних, твори літератури і мистецтва, фонограми та відеограми тощо – відіграють значну роль у забезпеченні конкурентоспроможності товарів (послуг) і стають, таким чином, вирішальним фактором економічного розвитку.

Права на об'єкти інтелектуальної власності можуть виступати також як самостійний товар. Поставлені на бухгалтерський облік як нематеріальні активи, ці об'єкти суттєво збільшують вартість активів підприємства (бізнесу). Але якщо в розвинених країнах близько 50% активів підприємств складають права на об'єкти інтелектуальної власності, то в Україні цей показник становить менше 1%. Тому, вітчизняні підприємства мають великий резерв для завоювання ринку інтелектуального капіталу, отримання значного додаткового прибутку та розвитку інноваційної діяльності. Це стосується не лише великих, але й малих і середніх підприємств.

Метою викладання дисципліни «Інтелектуальна власність» є формування у студентів, що навчаються за спеціальністю «Державна служба» системи базових знань, вмінь і навиків щодо термінологічного апарату, охорони, оцінки, комерціалізації та управління об'єктами інтелектуальної власності.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- дослідження сутності, змісту та специфіки інтелектуальної власності та інтелектуального капіталу;
- аналіз систем охорони та захисту інтелектуальної власності;
- виявлення напрямів розвитку інтелектуальної власності у процесі формування національної інноваційної системи;
- забезпечення інтелектуального розвитку особистості через вивчення економіко-правових та управлінських засад інтелектуальної власності.

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основні поняття та складові системи інтелектуальної власності;
- загальне законодавство України з питань інтелектуальної власності;
- об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності;
- сутність прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності;

- основи організації охорони прав інтелектуальної власності;
- методики визначення (оцінювання) вартості об'єктів інтелектуальної власності.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні вміти* визначати:

- складові міжнародної системи охорони інтелектуальної власності;
- порушення прав інтелектуальної власності;
- належний спосіб захисту порушених прав суб'єктів інтелектуальної власності;
- вартість об'єктів інтелектуальної власності.

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

Навчальна програма дисципліни «*Інтелектуальна власність*» розрахована на студентів освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «магістр». Програма побудована за вимогами Європейської кредитно-трансферної системи та узгоджена зі структурою змісту навчальної дисципліни рекомендованою Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS).

Структурно-логічна схема дисципліни «Інтелектуальна власність» наведена на *рис. 1*.

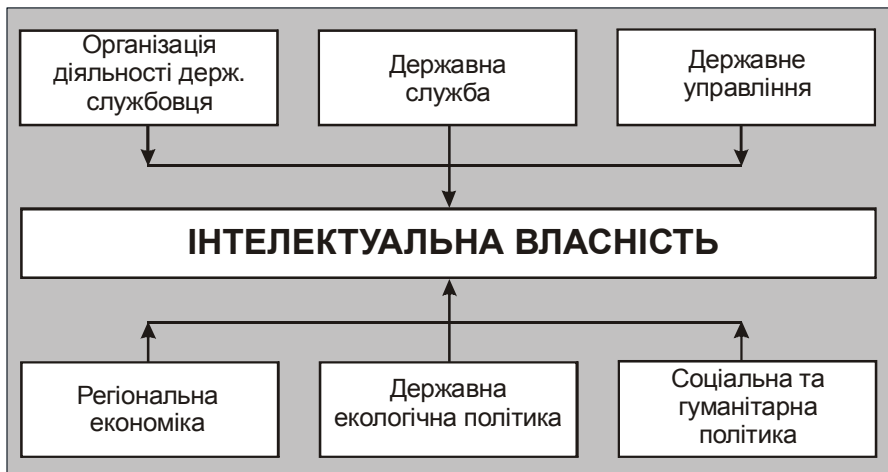

Рис. 1. Структурно-логічна схема дисципліни «Інтелектуальна власність»

Відповідно до варіативної частини «Освітньо-професійної програми» підготовки магістра галузі знань 1501 «Державне управління» спеціальності 8.15010002 «Державна служба» стаціонарної і заочної (дистанційної) форм навчання на вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» передбачено 54 год.

При вивченні даної дисципліни для студентів спеціальності «Державна служба» основний акцент зроблений на процеси створення правової охорони, комерціалізації та управління об'єктами права інтелектуальної власності. Значна увага приділена захисту прав від недобросовісної конкуренції, а також даються поради, як запобігти порушенням прав інтелектуальної власності третіх осіб.

Із врахуванням зменшення аудиторного навантаження на студентів і збільшення обсягу самостійної роботи під керівництвом викладача, тематичний план та розподіл навчального часу для магістрів стаціонарної і заочної (дистанційної) форм навчання наведено у табл.1.

Таблиця 1
Тематичний план та розподіл робочого часу для магістрів
стаціонарної та заочної (дистанційної) форм навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Право інтелектуальної власності												
Тема 1. Система інтелектуальної власності	9	2	2	-	-	5	8,75	0,5	0,25	-	-	8
Тема 2. Об'єкти авторського права та суміжних прав	9	2	2	-	-	5	8,75	0,5	0,25	-	-	8
Тема 3. Об'єкти патентного права	9	2	2	-	-	5	8,75	0,5	0,25	-	-	8
Тема 4. Знаки індивідуалізації товарів та послуг. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності	9	2	2	-	-	5	8,75	0,5	0,25	-	-	8

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8				20	35	2	1			32
Змістовий модуль 2. Економіка та управління інтелектуальною власністю													
Тема 5. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності	9	2	2	-	-		5	9,5	1	0,5	-	-	8
Тема 6. Управління правами інтелектуальної власності	9	2	2	-	-		5	9,5	1	0,5	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	18	4	4	-	-		10	19	2	1	-	-	16
Усього годин	54	12	12	-	-		30	54	4	2	-	-	48

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи є обов'язковою частиною навчального процесу студентів заочної (дистанційної) форми навчання.

Контрольна робота виконується після самостійного вивчення студентом дисципліни відповідно до навчального плану та робочої програми. Написання контрольної роботи має сприяти кращому засвоєнню курсу студентами заочної (дистанційної) форми навчання. У ході виконання запропонованих завдань передбачається самостійна робота студентів стосовно підбору необхідної інформації з різноманітних джерел, а також вивчення та узагальнення матеріалів, що підлягали вивченню та дослідженню.

Головною складовою контрольної роботи є збір та обробка інформації. Серед періодичних видань присвячених проблемам інтелектуальної власності, необхідно виділити журнали: «Економіка України», «Економіст», «Теорія і практика інтелектуальної власності», «Інтелектуальна власність в Україні» а також окремі спеціалізовані видання. При написанні контрольної роботи рекомендується використовувати статті з газет «Урядовий кур'єр», «Голос України», «Бізнес», «Дзеркало тижня», «Посередник», «Діловий вісник», «Комерсант», «Деловая Украина» тощо.

Додаткову інформацію про світові тенденції розвитку інтелектуальної економіки, окремі теоретичні питання з інтелектуальної власності, досвід країн, економіка яких подібна до української, можна отримати з російських журналів «Мировая экономика и международные отношения», «Вопросы экономики», «Российский экономический журнал» та ін.

Важливою складовою роботи є статистична інформація. Основними її джерелами є щорічні статистичні довідники господарства України. Студенти можуть використовувати для повного розкриття питань контрольної роботи матеріали Інтернету та інших електронних інформаційних джерел. Однак посилання на ці джерела мають бути подані за текстом і в списку літератури. Адреси сайтів, які рекомендуються до використання, наведені в додатку В.

Важливою складовою роботи є виконання графічного матеріалу, який допомагає наочно відобразити статистичний матеріал, визначити особливості розподілу і розміщення окремих явищ, формує навички з технічної обробки матеріалу. Найпоширенішими є побудова графіків, діаграм, картограм, картодіаграм. До кожного графічного матеріалу та таблиці треба навести аналіз динамічних змін явища або змін його структури, визначити чинники даних змін, зробити екстраполяцію (прогноз) існуючих тенденцій на перспективу.

Викладення змісту питань має бути логічним і послідовним. Необхідно починати розкривати питання розділів із основних теоретичних визначень з послідовним їх поясненням і підтвердженням на практиці.

Студент виконує одну з десяти запропонованих контрольних робіт в залежності від останньої цифри номера особистої залікової книжки. Наприклад, якщо номерами залікових книжок є 987654, 986542, 976310, то студенти виконують контрольні роботи відповідно за темами 4, 2, 10.

У методичних вказівках міститься приблизний план контрольної роботи, який може бути взятий за основу, а в процесі роботи над темою, уточнений і доповнений. Таким чином, користуючись цими методичними вказівками, студент має право проявити творчість і самостійність у процесі підготовки власної теми.

У контрольній роботі слід передбачити вступ, висновок та навести список використаної літератури.

Термін виконання контрольної роботи визначається навчальним планом.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота повинна мати титульний аркуш (форма титульного аркуша наведена в додатку А), зміст (перелік питань теми), вступ, основну частину, висновки та список використаної літератури.

Контрольна робота оформляється відповідно до загальних вимог діючих стандартів. Виконувати роботу рекомендується на аркушах формату А4 або в окремому зошиті з полями для зауважень викладача.

У кінці роботи необхідно навести список використаних джерел, на який мають бути посилання у тексті. Список літератури повинен бути оформлений відповідно до вимог бібліографічного опису (додаток Б).

Загальний обсяг контрольної роботи рекомендується дотримуватися в межах 15-20 сторінок друкованого або рукописного тексту.

Роботу слід виконувати шрифтом – Times New Roman, розмір шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, береги: зліва – 3 см, зверху та знизу – 2 см, справа – 1,5 см. Нумерацію сторінок слід проставляти у верхньому правому куті, починаючи з третьої сторінки (з урахуванням титульного аркуша, змісту роботи, на яких номери сторінок не ставляться).

Таблиці, діаграми та схеми мають бути пронумерованими за текстом, при необхідності їх можна винести в окремі додатки.

Контрольна робота повинна бути зброшурована і подана на кафедру не пізніше ніж за 10 днів до початку сесії.

Незараховану контрольну роботу студент повинен переробити відповідно до зауважень викладача і повторно здати на кафедру для перевірки. Зарахована контрольна робота – необхідна умова для допуску до складання екзамену з дисципліни.

5. ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПРАВОВІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ МЕТОДИ

1.1. Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності.

1.2. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності.

1.3. Захист авторського права і суміжних прав.

1.4. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності.

1.5. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності.

ТЕМА 2. КУПІВЛЯ І ПРОДАЖ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ЛІТЕРАТУРНІ ТА ХУДОЖНІ ТВОРИ

2.1. Право інтелектуальної власності на літературні та художні твори.

2.2. Ознаки літературних та художніх творів в авторському праві.

2.3. Купівля і продаж авторського права інтелектуальної власності .

2.4. Строки чинності майнових прав авторів творів.

ТЕМА 3. СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ПАТЕНТНОГО ПРАВА

3.1. Реєстрація патенту.

3.2. Об'єктивне та суб'єктивне розуміння патентного права.

3.3. Особисті немайнові та майнові права на патент.

3.4. Обмеження прав власника патенту та визнання патенту недійсним.

ТЕМА 4. ОХОРОНА ПРАВ НА ЗНАКИ ДЛЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ СНД

4.1. Поняття, значення знаків для товарів і послуг та прав на них в контексті розбудови національної економіки.

4.2. Порівняльна характеристика законодавства щодо охорони прав на знаки для товарів і послуг України та країн СНД.

4.3. Правовий захист знаків для товарів та послуг.

4.4. Проблеми та пропозиції щодо їх вирішення.

ТЕМА 5. РИНОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

5.1. Поняття інформаційного ринку.

5.2. Сучасний стан та розвиток ринку інформаційних послуг в Україні.

5.3. Ринок електронної інформації. Особливості розвитку ринку лілової електронної інформації в Україні.

5.4. Формування інформаційного суспільства в Україні.

ТЕМА 6. МАРКЕТИНГ НА РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

6.1. Сутність та проблеми інтелектуальної власності.

6.2. Права інтелектуальної власності та маркетинг. Маркетинг продукції і послуг в умовах нової економіки.

6.3. Ефективне використання охорони інтелектуальної власності.

6.4. Перспективи розвитку комерціалізації інтелектуальної власності на Україні.

ТЕМА 7. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

7.1. Інновації та інноваційні процеси в Україні.

7.2. Ринок об'єктів інтелектуального інвестування та майнових прав в Україні.

7.3. Проблеми розвитку інтелектуальних інвестицій в Україні на сучасному етапі.

ТЕМА 8. ІНТЕРНЕТ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО

8.1. Інтернет і авторське право.

8.2. Проблеми захисту авторського права в електронному книговиданні.

8.3. Захист авторського права онлайн-законом. Як довести своє авторське право?

8.4. Знак охорони авторського права в інтернет-творах.

ТЕМА 9. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

9.1. Сутність, значення та структура інтелектуального капіталу.

9.2. Сучасні методи оцінювання інтелектуального капіталу.

9.3. Класифікація та характеристика методів оцінювання інтелектуального капіталу.

9.4. Показники оцінювання складових інтелектуального капіталу.

Національний університет
Львівська політехніка
ТЕМА 10. МІЖНАРОДНА СИСТЕМА АВТОРСЬКИХ ПРАВ

10.1. Основні завдання і напрями діяльності міжнародної системи охорони інтелектуальної власності.

10.2. Всесвітня організація інтелектуальної власності.

10.3. Міжнародні конвенції і договори з охорони авторського права.

10.4. Міжнародні конвенції і договори з охорони суміжних прав.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Набуття прав на винаходи і корисні моделі.
2. Варіанти рішень стосовно правової охорони винаходу чи корисної моделі.
3. Об'єкти винаходу (корисної моделі).
4. Умови патентоздатності винаходу (корисної моделі) для надання правової охорони.
5. Порядок патентування.
6. Строк дії патенту.
7. Дострокове припинення дії патенту.
8. Права власника патенту.
9. Патентування за кордоном.
10. Набуття прав на промисловий зразок та географічне зазначення.
11. Порядок отримання охоронного документа на промисловий зразок.
12. Порядок реєстрації та отримання права на використання географічного зазначення.
13. Значення торговельної марки для підприємства
14. Навіщо потрібна охорона прав на торговельну марку.
15. Порядок одержання охоронного документа на торговельну марку.
16. Вартість набуття прав на торговельну марку.
17. Строк дії охоронного документа.
18. Охорона прав на комерційну таємницю.
19. Авторське право і суміжні права.
20. Форми охорони авторських прав.

21. Термін охорони прав авторів.

22. Охорона суміжних прав.

23. Мета і основні способи комерціалізації.

24. Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві.

25. Передача (продаж) прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

26. Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства.

27. Послідовність оцінки прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

28. Експертиза об'єкта оцінки та визначення мети оцінки.

29. Вибір підходу до оцінки і методу оцінки.

30. Постановка інтелектуальної власності на бухгалтерський облік.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. *Базилевич В.Д.* Інтелектуальна власність: Підручник. 2-ге вид. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
2. *Ієвіня О.В., Мироненко В.П., Павловська Н.В., Пилипенко С.А.* Право інтелектуальної власності: схеми та роз'яснення: навч. посіб. – Київ: КНТ, 2007. – 264 с.
3. Інтелектуальна власність та її захист: Нормативно-правове регулювання / Упор. Роїна О.М. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ: КНТ, 2006. – 480 с.
4. *Потехіна В.О.* Інтелектуальна власність: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
5. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закл. / О.П. Орлюк, Г.О. Андросчук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.
6. *Цибульов П.М., Чеботарьов В.П.* Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2004. – 56 с.
7. *Черевко Г.В.* Інтелектуальна власність: Навч. пос. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

Допоміжна

8. Цивільний кодекс України від 16.01.03 № 435-IV.
9. Господарський кодекс України від 16.01.03 № 436-IV.
10. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.93 № 3689-ХП (зі змін, і допов.).
11. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.93 № 3688-ХП (зі змін, і допов.).
12. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.93 № 3687-ХП (зі змін, і допов.).
13. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.93 № 3792-ХИ (зі змін, і допов.).
14. Про охорону прав на зазначення походження товару : Закон України від 16.06.1999 № 752-ХІV.
15. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 №3117-ХІІ.
16. *Башицький Ю.Л.* Право інтелектуальної власності: навч. посіб. для студ. виш. навч. закл. / Ю.Л. Башицький. - К.: Логос, 2007. - 488 с.
17. *Вачевський В.М.* Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах. Теорія і практика : навч. посіб. / В.М. Вачевський. - К.: ЦУЛ, 2004.
18. *Дахно І.І.* Право інтелектуальної власності: навч. посіб. /І.І. Дахно. - 2-ге вид. - К. : Центр навч. л-ри, 2006.
19. *Цибульов П.М.* Управління інтелектуальною власністю: Підручник. – К: Держ. ін-т інтел. власн. – 2009. – 312 с.
20. *Цыбульов П.М.* Маркетинг интеллектуальной собственности: Учеб. пос.. – К.: Гос. ин-т интел. собст., 2004. – 184 с.

8. ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство освіти і науки молоді та спорту України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління та
місцевого самоврядування

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з дисципліни «Інтелектуальна власність»

Тема 1. «ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ:
ПРАВОВІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ МЕТОДИ»

Виконав:

студент групи ДС-71, ЗФН

Волобуєва Г.Д.

Перевірив:

к.е.н., доцент

Валюх А.М.

Рівне – 2013

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ

<i>Характеристика джерела</i>	<i>Приклад оформлення</i>
Книги: Один автор	Коренівський Д.Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д.Г. – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).
Два автори	Суберляк О.В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П.І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	Державне управління та місцеве самоврядування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 квіт. 2013 р. / М-во освіти і науки, мол. та спорту України [та ін.]. – Рівне: НУВГП, 2013. – 452 с.
Словники	Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. – 138 с.
Атласи	Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С.С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – / [наук. редкол.: С.С. Куруленко та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217, [1] с.
Законодавчі та нормативні документи	Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань). Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В.М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Нормативні директивні правові документи).
Дисертації	Петров П.П. Механізми державного регулювання у сфері інноваційної діяльності України: дис. ... докт. держ. упр : 25.00.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2009. – 426 с.
Автореферати дисертацій	Васильчук Р.М. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Васильчук Р.М.. – К., 2007. – 20 с.

Частина книги, періодичного видання	<p>Регіональні особливості народжуваності населення України / Л.А. Чепелевська, Р.О. Моїсеєнко, Г.І. Баторщина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25-29.</p> <p>Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д.М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ-початок ХХ ст. / Д.М. Чорний. – Х., 2007. – Розд. 3. – С. 137-202.</p>
Електронні ресурси	<p>Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л.Й. Костенко, А.О. Чекмарьов, А.Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліот. вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm</p>

Додаток В

Інтернет-ресурси

1. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України.
2. <http://portal.rada.gov.ua> – Верховна Рада України, законодавство.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека імені Вернадського
4. <http://sips.gov.ua> – Державна служба інтелектуальної власності України.
5. <http://www.iipl.ukrpatent.org> – Інститут інтелектуальної власності.
6. <http://www.intel vlas.com.ua> – науково-практичний журнал «Інтелектуальна власність».
7. <http://www.narda.org.ua> – Асоціація агенцій регіонального розвитку України.
8. <http://www.nads.gov.ua> – Національне агентство з питань державної служби.
9. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державна служба статистики України.